בס"ד

דרשת שבת הגדול תשפא בענין: מכירת חמץ כשחל ערב פסח להיות בשבת

The Sale of Chometz When Erev Pesach is Shabbos.

(1) משנה בבבא בתרא: נמ"ח ע"ב ובתוס'.

מתני' כל

שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות ולא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים *ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות [ר"] לא דנין ולא מקדישין ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה *לא *מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשר כל אלו ביו"ט אמרו קל וחומר בשבת

ואלו הן משום רשות לא דנין: והא מצוה קעביד לא צריכא דאיכא דעדיף מיניה: ולא מקדישין: והא מצוה קעביד לא צריכא

דאית ליה אשה ובנים: לא חולצין ולא מיבמין: והא מצוה קא עביד לא צריכא דאיכא גדול *ומצוה בגדול ליבם וכלהו טעמא מאי גזרה שמא יכתוב: ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין: גזרה משום מקח וממכר: ולא מגביהין תרומות ומעשרות:

רש"י שם

מתני' כל שחייב עליו · מדברי סופרים שלא לעשותו בשבת משום שבות אלו מצוה רשות שיש בו קצת מצוה לחבל לה מצוה גדולה וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים: אלו מצוה מצוה · אלו שיש בו מצוה ממש ואסרוהו חכמים לעשות בשבת: חייבין עליו · שלא לעשותו ביו"ט: ואלו הן · דברים שאסורין משום שבות שהטילו עליו חכמים לשבות מהן ואין בעשייתן שום מצוה: לא עולין באילן כו' · כולהו מפרש בגמרא אמאי גזור בהו רבנן: אין מטפחין · ביד: *ואין מספקין · על יד: ואין מרקדין · ברגל וכולן לשמחה ולשיר ובגמרא מפרש גזרה שמא יתקן כנגדן כלי שיר דקא עביד מצא: ואלו הן משום רשות · כלומר שהיה לו להתירן משום שהן קרובין למצוה ואסרום חכמים אלו דקרו ליה רשות משום הכי דכבר למתני בסופא דהוו מצוה גמורה ולגביהן קרי להכי מצוה רשות ולהכי קאמר קרי שבות דאיסור שבות גמור יש בהן לפי שאין בהן כד לסלק גזירות חכמים מעליהן שאין בהן להנאתן מצוה:

הא מצוה קא עביד · ואמאי קרי ליה רשות: ולא מקדשין הא מצוה קא עביד · שנשא אשה לפרות ולרבות ואמאי קא קרי ליה רשות:

שמא יכתוב · פסק דין לדינין ושטר אירוסין לקדושין ושטר חליצה לחולצת וכתובה ליבמה: משום מקח וממכר · דלמקח וממכר דמו שמוליא מרשותו לרשות הקדש ומקח וממכר *אסור מן המקרא לכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיה נח) אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבה שטרי מכירה ול"ת הויא לה גזרה לגזרה *כולה חדא גזרה היא:

תוס' שם

והא מצוה קא עביד · פ"ה וה"ל למחשביגהו בהדי איך דסיפא ממצוה ומשני לא צריכא דאיכא דעדיף מיניה ולכך אינו מצוה כל כך דומיא דהני דסיפא ולפי זה יכול להיות דגם בדליכא דעדיף מיניה אסור וכן פירש רמי גבי לא מקדשין הא מצוה קא עביד כו' ומשני אלא אשה ובנים משמע אפילו אין לו אשה ובנים מ"מ אסור וקשה דאמר פרק דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) לפיכך אין דנין לא בע"ש ולא בערב יו"ט דהיכי לעביד לדייניה במעלי שבתא ולקטליה בשבת אין רליתה דוחה שבת ולא משני משום דאין דנין משמע התם דבסנהדרין דבסתמא ליכא עדיף מייהו ספיר דנין ויש לישב דניחא ליה להש"ס למימר טעמא לאסור מן התורה ולא לאסור אלא מדרבנן ור"ת פי' דהא מצוה קא עביד ואמאי גזרו כו' ומשני לא צריכא דאית ליה אשה ובנים אבל אם אין לו אשה ובנים מותר לקדש דמצוה קא עביד וקשה דבפ"ק דיומא בירושלמי גבי כהן גדול מתקנין לו אשה אחרת פריך והרי קונין לו קנין בשבת ומשני אין שבות במקדש ולפי דברי כיון דמצוה קא עביד דהא כיון שמתה אשתו מצוה לו לישא אשה אחרת ועוד קא עביד מצוה דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז) אלא ודאי י"ל כפירוש הקונטרס ולא קשיא מהתם דבסנהדרין דהא קאמר הכא טעמא שמא יכתוב וכיון דישבו כבר בדין מערב יו"ט וכתבו דברי המזכין ודברי המחייבים מבעוד יום כדקאמר התם אם כן לא שייך למגזר ועוד י"ל כפירוש ר"ת ולא קשיא מהתם דכהן גדול דשמא חד מהני טעמי נקט והדר מסיק התם בירושלמי דיומא אמר רבי מונא הדא אמר' הדין דבוגסין אתמלין לריך לבוגסן מבעוד יום אלא יהא בקינה קנין בשבת ואיתא נמי בלים כתובות בירושלמי ומפרש התם טעמא דעד שלא *קנה אינו זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה משכנסה זכאי בכולם ונמצא כקונה קנין בשבת והתם נמי איכא לאוקמי בשם לו אשה ובנים ומהאי טעמא דאין מקדשין לפי שנראה כקונה קנין אסור כמו כן לתת גט בשבת*:

(2) בית יוסף אות ס"ד

[ד(א)] **ולא** דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין. משנה בפרק משילין (מיה ע:) וטעמא משום דגזרינן שמא יכתוב ופריך בגמרא (שם) והא מצוה קא עביד ומשני לא דנין בדליכא דעדיף מייהו ולא מקדשין בדאית ליה אשה ובנים ולא חולצין ולא מיבמין בדאיכא דליכא גדול דמצוה בגדול ליבם (יבמות כה, עט) ומשמע דהיכא דליכא דעדיף מייהו אבי לדון והיכא דאית ליה אשה ובנים אבי לקדש והיכא דליכא גדול אבי לחלוץ ולייבם וכן כתב הר"ן (כ. ד"ה ממני') כשם רבינו תם (ע: תוד"ה והא) ומכל מקום כתב רבינו תם בתשובה (עי' ספר היאר תשו' סי' מח) שאין מקדשין אשה בשבת אלא מתוך דוחק גדול וכתבוהו הגהות פרק י' מהלכות אישות (סי"ד אות ג) וכתבו עוד ומכל מקום לא היה מורה כן הלכה למעשה ט) וכ"כ גם בפרק ד' מהלכות יום טוב (דפוס קושטא הכ"ו) בשם סמ"ג (נתיון עה כז ע"ד): (ה) **ובתבו** עוד בשם סמ"ק (סי' קלד עמ' קנב) שאסור לכתוב ביום טוב וכן כתב הכל בו בהלכות יום טוב (סי' נח כב:) יב) ומשמע מדבריהם דאפילו לרבינו תם קאמרי דאסור לכתוב וכן משמע מדברי הר"ן שם ואכתוב דבריו בסמוך: **אבל** רש"י יג) והא מצוה קא עביד לומר והוה ליה למיתסבינהו בהדי הנך דמני התם שהם משום מצוה ומשני דהכא במאי עסקינן בדליכא דעדיף מייהו וכו' ומשום הכי לא מני להו בהדי הנך [דמשום מצוה] אבל אין הכי נמי דאפילו ליכא [ד]עדיף מייהו אין דנין ואפילו

ליש ליה אשה ובנים אין מקדשין ואפילו ליכא גדול לא חולצין ולא מיבמין וזה דעת הרי"ף (כ.) והרא"ש (סי' ג) ז"ל שכתבו המשנה כלומרתה דמשמע דבכל גווני אסור וגם הרמב"ם בפרק כ"ג (הי"ד) כתב שאם אין דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין: